

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«Ужгородський національний університет»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДВНЗ
«Ужгородський національний
університет»,
протокол № 6 від 23.05. 2017 р.
Голова Вченої ради, ректор
В.І. Смоланка

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня
вищої освіти

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 20 Агронамічні науки та продовольство

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 203 Садівництво та виноградарство

ПЕРЕДМОВА

Освітньо-професійна програма є нормативним документом, який регламентує нормативні, компетентні, кваліфікаційні, організаційні, навчальні та методичні вимоги до підготовки магістрів за спеціальністю 203 Садівництво та виноградарство галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство.

Освітньо-професійна програма розроблена робочою групою кафедри плодовоовочівництва і виноградарства з урахуванням досвіду підготовки фахівців з садівництва, овочівництва та виноградарства для аграрного сектору України.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

- Савіна О.І., доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри плодовоовочівництва і виноградарства (керівник проектної групи);
- Гамор А.Ф., кандидат біологічних наук, доцент (заступник керівника проектної групи);
- Зозуля С.С., викладач, завідувач лабораторії;
- Симочко В.В., кандидат біологічних наук, доцент, заступник декана біологічного факультету.

1. Профіль освітньої програми

зі спеціальності: 203 Садівництво та виноградарство

1. Загальна інформація	
<i>Повна назва вищого навчального закладу</i>	Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»
<i>Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу</i>	Ступінь вищої освіти: магістр Освітня кваліфікація: Магістр зі спеціальності 203 Садівництво та виноградарство Професійна кваліфікація: дослідник з плодовоовочівництва і виноградарства
<i>Офіційна назва освітньої програми</i>	Садівництво та виноградарство
<i>Тип диплому та обсяг освітньої програми</i>	Диплом магістра, одиничний, 90 кредитів ЄКТС. Термін навчання 1 рік і 4 місяці.
<i>Наявність акредитації</i>	Сертифікат про акредитацію Серія НД № 0791823. Термін дії сертифікату до 01.07.2024 р.
<i>Цикл/рівень</i>	Національна рамка кваліфікацій України – 7 рівень, FQ-EHEA – другий цикл, EQF-LLL – 7 рівень.
<i>Передумови</i>	Наявність базової вищої освіти. Умови вступу визначаються «Правилами прийому до Ужгородського національного університету»
<i>Мова(и) викладання</i>	Українська
<i>Термін дії освітньої програми</i>	На термін дії сертифіката про акредитацію
<i>Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми</i>	http://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/15068
2. Мета освітньої програми	
Узагальнення змісту вищої освіти, відображення цілей професійної підготовки, місце фахівця із спеціальності «садівництво та виноградарство» у структурі АПК, вимоги до компетентностей дослідника з цієї галузі, інших соціально важливих властивостей і якостей.	
3. Характеристика освітньої програми	
<i>Предметна область (галузь знань, спеціальність, спеціалізація (за наявності))</i>	Освітня програма підготовки магістрів розрахована на 1 рік і 4 місяці навчання і передбачає опанування нормативними і вибірковими навчальними дисциплінами та дисциплінами циклу професійної та практичної підготовки в обсязі 90 кредитів ЄКТС галузі знань 20 Агрономічні науки та продовольство спеціальності 203 Садівництво та виноградарство.

<i>Орієнтація освітньої програми</i>	Освітньо-професійна програма орієнтована на здобуття студентами професійних знань, умінь, навичок та інших компетентностей для успішного здійснення професійної діяльності.
<i>Основний фокус освітньої програми та спеціалізації</i>	Спеціальна освіта в галузі плодоовочівництва та виноградарства з поглибленими знаннями з проведення досліджень у цьому напрямі, вміння організувати та керувати науковим процесом, передбачає ґрунтовну агрономічну підготовку, здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності у галузі плодоовочівництва і виноградарства.
<i>Особливості програми</i>	Програма передбачає підготовку здобувачів вищої освіти до впровадження нових освітніх, педагогічних та інформаційних технологій в професійній (викладацькій) діяльності. Програма є основою до вивчення навчальних дисциплін за циклами підготовки за нормативною і варіативною частинами. Магістр зі спеціальності 203 - садівництво та виноградарство підготовлений як для продовження навчання для здобуття третього (освітньо-наукового) рівня, так і до науково-дослідної практичної діяльності.
4. Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
<i>Придатність до працевлаштування</i>	Освітньо-професійна програма підготовки магістра зі спеціальності 203 - садівництво та виноградарство формує уміння та здатності для реалізації дослідницьких, виконавських, консультативних, агрономічних і комунікативних виробничих функцій, до здійснення таких видів діяльності, що відповідають Державному класифікатору видів економічної діяльності: вирощування квітів, вирощування зрізаних квітів і квітів у бутонах, вирощування насіння квітів, вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів, вирощування винограду, вирощування тропічних і субтропічних фруктів, вирощування цитрусових, вирощування зерняткових і кісточкових культур, вирощування ягід, горіхів, інших плодових дерев і чагарників, вирощування культур для виробництва напоїв, вирощування пряних, ароматичних і лікарських рослин, вирощування інших багаторічних

	культур, відтворення рослин, змішане сільське господарство, допоміжна діяльність у рослинництві, після урожайна діяльність. Магістр може виконувати таку роботу та обіймати такі посади, що відповідають Національному класифікатору України: Класифікатор професій ДК 003:2010: Дослідник з плодоовочівництва і виноградарства.
<i>Подальше навчання</i>	Продовження навчання на третьому (аспірантура) рівні за програмами з спеціальності 203 – садівництво та виноградарство та близьких до освіти із зазначеної галузі знань.
5. Викладання та оцінювання	
<i>Викладання та навчання</i>	Студентсько-центроване навчання, самонавчання, проблемно-орієнтоване навчання, індивідуально-творчий підхід, навчання під час науково-дослідної та переддипломної практики.
<i>Оцінювання</i>	Накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання студентів за усі види аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямовані на опанування навчального навантаження з освітньої програми: поточний, модульний, підсумковий контроль, комплексний кваліфікаційний екзаме́н. Усні та письмові екзамени, заліки, презентації, проектна робота, диференційований залік з науково-дослідної та виробничої практики, дипломна робота магістра.
6. Програмні компетентності	
<i>Інтегральна компетентність</i>	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності в галузі, або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів у садівництві та виноградарстві, характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
<i>Загальні компетентності (ЗК)</i>	ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; ЗК 2. Здатність діяти в нестандартних ситуаціях, нести соціальну і етичну відповідальність за прийняті рішення; ЗК 3. Здатність до саморозвитку, самореалізації, використання творчого потенціалу. ЗК 4. Здатність до комунікації в усній і письмовій формах на державній та іноземних мовах для

	<p>вирішення завдань професійної діяльності;</p> <p>ЗК 5. Здатність керувати колективом у сфері професійної діяльності, толерантно сприймаючи соціальні, етнічні, конфесійні і культурні відмінності.</p> <p>ЗК 6. Здатність визначати мету і завдання власної та колективної діяльності, організувати і очолити роботу колективу, готовність до лідерства, формулювати особисту думку та доказово представити точку зору щодо інженерних рішень та управлінських дій на певній території, об'єкті;</p> <p>ЗК 7. Здатність до системного творчого мислення, наполегливість у досягненні мети професійної та науково-дослідницької діяльності;</p> <p>ЗК 8. Здатність до пошуку, опрацювання та узагальнення професійної і науково-технічної інформації, генерувати нові ідеї, їх відстоювати й цілеспрямовано реалізовувати;</p> <p>ЗК 9. Здатність моделювати, спрощувати, адекватно уявляти, порівнювати, використовувати відомі рішення в новому форматі, якісно оцінювати кількісні результати, їх математично формулювати;</p> <p>ЗК 10. Здатність до презентації власних і колективних результатів професійної та науково-дослідної діяльності, акцентовано формулювати думки в усній і письмовій формі на рідній і іноземній мові</p> <p>ЗК 11. Здатність і готовність розуміти і аналізувати економічні проблеми і суспільні процеси, бути активним суб'єктом економічної діяльності, володіти процесом управління персоналом та його мотивацію;</p> <p>ЗК 12. Здатність визначати об'єкти і суб'єкти інтелектуальної власності, володіти знаннями щодо особливості правової охорони, шляхів комерціалізації та захисту права на об'єкти інтелектуальної власності, давати оцінку характеру порушення прав інтелектуальної власності, володіти основами договірних відносин у сфері інтелектуальної власності.</p>
<p><i>Фахові компетентності спеціальності (ФК)</i></p>	<p>ФК 1. Знання на рівні новітніх досягнень, необхідні для дослідницької та/або інноваційної діяльності у галузі садівництва та виноградарства.</p> <p>ФК 2. Здатність застосовувати нові підходи для аналізу та прогнозування складних явищ, критичного осмислення і самостійного вирішення проблем у професійній діяльності.</p> <p>ФК 3. Здатність формулювати судження за умов</p>

недостатньої або обмеженої інформації, ясно і недвозначно доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.

ФК 4. Уміння використовувати результати наукових досліджень щодо забезпечення інтенсивних технологій, враховуючи їх особливості та користуючись передовим досвідом їх впровадження, розробляти наукові основи інтенсивних технологій вирощування сільськогосподарських культур.

ФК 5. Здатність обґрунтовувати завдання досліджень, самостійно організовувати і обирати методи експериментальної роботи, інтерпретувати та представляти результати наукових експериментів, впроваджувати їх у виробництво.

ФК 6. Уміння складати практичні рекомендації по використанню результатів наукових досліджень. Представляти їх у формі звітів, рефератів, публікацій та публічних обговорень.

ФК 7. Готовність застосовувати різноманітні методологічні підходи до моделювання та проектування сортів, систем захисту рослин, елементів і прийомів сучасних технологій виробництва плодоовочевої продукції та винограду.

ФК 8. Здатність використовувати інноваційні процеси в агропромисловому комплексі при проектуванні та реалізації екологічно-безпечних, економічно-ефективних технологій виробництва плодоовочевої продукції та винограду.

ФК 9. Здатність розробляти адаптивні системи землеробства для сільськогосподарських установ.

7. Програмні результати навчання

Дослідницькі: ПРН Д1. Формування тематики наукових досліджень з різних напрямів плодоовочівництва і виноградарства та проведення наукових досліджень для вирішення наукових проблем; ПРН Д2. Систематизація і аналіз отриманої інформації і формування висновків та рекомендацій виробництву з плодоовочівництва і виноградарства; аналіз рівня кваліфікації психологічних та інтелектуальних можливостей членів колективу щодо вирішення наукових проблем; визначення рівня санітарно-гігієнічних норм умов праці, проживання та соціального статусу членів колективу.

Проектувальні: ПРН П1. Розробка проектів із закладки садів, ягідників, овочевих культур та винограду, визначення обсягів виробництва продукції, конкурентоздатність виробництва; ПРН П2. Участь у розробці систем землеробства, меліоративних заходів та захисту рослин від шкідливих організмів; ПРН П3. Розробка проектів з поліпшення соціально-виробничого

потенціалу колективу.

Організаційні: ПРН О1. Планування та організація технології вирощування овочевих, плодкових та ягідних культур; ПРН О2. Організація патентного пошуку та наукових досліджень у галузі; забезпечення санітарно-побутових умов праці та відпочинку членів колективу.

Управлінські: ПРН У1. Управління технологічними процесами у плодоовочівництві і виноградарстві; ПРН У2. Управління патентним пошуком, моніторингом наукових досягнень з різних напрямів плодоовочівництва і виноградарства; ПРН У3. Управління витратами на виробництво продукції та формування прибутку від реалізації; ПРН У4. Менеджмент окремими підрозділами та членами колективу; ПРН У5. Управління заходами, спрямованими на поліпшення санітарно-побутових умов праці та життя членів колективу.

Технологічні: ПРН Т1. Підготовка ґрунту перед сівбою овочевих чи висаджуванні багаторічних насаджень; ПРН Т2. Догляд за посівами та насадженнями плодово-ягідних та овочевих культур; ПРН Т3. Збирання врожаю, проведення післязбиральної доробки; ПРН Т4. Підготовка інформації та звітів про діяльність членів колективу за формування пропозицій, необхідних для обґрунтування програм розвитку; ПРН Т5. Підготовка звітів та рекомендацій про виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку колективу.

Контрольні: ПРН К1. Проведення контролю за виконанням вирощування, збирання та післязбиральної доробки урожаю; ПРН К2. Контроль за веденням документації у соціально-виробничій сфері.

Прогностичні: ПРН П1. Прогнозування та програмування урожайності, фіто-санітарного стану і економічної ефективності плодово-ягідних та овочевих культур; ПРН П2. Прогнозування соціально-виробничого та соціально-побутового забезпечення розвитку колективу.

Технічні: ПРН Т1. Технологічне комплектування агрегатів та їх регулювання; ПРН Т2. Інформаційно-технічне забезпечення соціально-виробничої діяльності господарств різних форм власності; ПРН Т3. Технічне забезпечення соціально-побутових умов та життя членів колективу.

8. Ресурсне забезпечення реалізації програми

<i>Кадрове забезпечення</i>	Склад проектної групи розробників освітньої програми, професорсько-викладацький склад, що задіяний до викладання навчальних дисциплін за спеціальністю відповідають Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності на другому (магістерському) рівні вищої освіти.
-----------------------------	---

<i>Матеріально-технічне забезпечення</i>	<p>Забезпеченість навчальними приміщеннями, комп'ютерними робочими місцями, мультимедійним обладнанням відповідає потребам.</p> <p>Наявна вся необхідна соціально-побутова інфраструктура, кількість місць в гуртожитках відповідає вимогам.</p> <p>Для проведення практичних і лабораторних робіт, інформаційного пошуку та обробки результатів наявні спеціалізовані комп'ютерні класи факультету з необхідним програмним забезпеченням та необмеженим відкритим доступом до Інтернет-мережі. Наявна виробнича база навчальних ділянок винограду, овочів та плодкових культур, створено навчально-науково-виробничий центр «Деренівка» та підписано угоди із базовими господарствами для проходження виробничої практики.</p>
<i>Інформаційне та навчально-методичне забезпечення</i>	<ul style="list-style-type: none"> – офіційний веб-сайт http://www.uzhnu.edu.ua містить інформацію про освітні програми, навчальну, наукову і виховну діяльність, структурні підрозділи, правила прийому, контакти; – необмежений доступ до мережі Інтернет; – наукова бібліотека, читальні зали; – віртуальне навчальне середовище Moodle; – навчальні і робочі плани; – графіки навчального процесу – навчально-методичні комплекси дисциплін; – дидактичні матеріали для самостійної та індивідуальної роботи студентів з дисциплін, програми практик; – методичні вказівки щодо виконання курсових робіт (проектів), дипломних робіт (проектів).
9. Академічна мобільність	
<i>Національна кредитна мобільність</i>	<p>Підвищення кваліфікації (стажування) науково-педагогічних працівників у вітчизняних закладах вищої освіти на основі двосторонніх договорів між Ужгородським національним університетом та вищими навчальними закладами України.</p>
<i>Міжнародна кредитна мобільність</i>	<p>Угода щодо семестрового академічного обміну між Поморською Академією у м. Слупськ (Польща) та Ужгородським національним університетом.</p>
<i>Навчання іноземних здобувачів вищої освіти</i>	<p>Можливе навчання іноземних громадян. Навчання іноземних студентів проводиться на загальних умовах або за індивідуальним графіком.</p>

2. Перелік компонент освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність

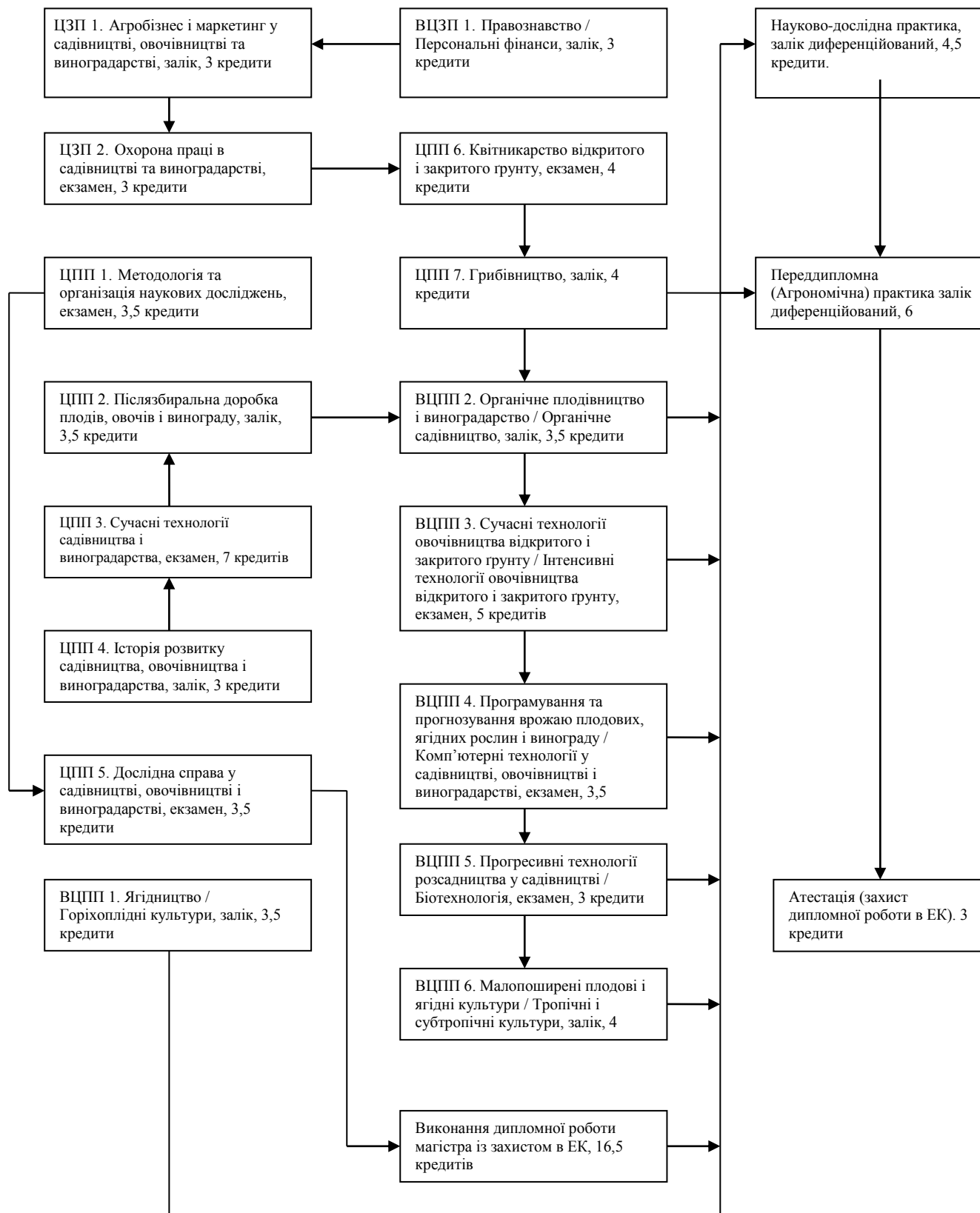
2.1. Перелік компонент ОП

Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти, практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
1	2	3	4
1. Обов'язкові компоненти ОП			
1.1. Цикл загальної підготовки			
ЦЗП 1	Агробізнес і маркетинг у садівництві, овочівництві та виноградарстві	3	Залік
ЦЗП 2	Охорона праці в садівництві та виноградарстві	3	Екзамен
1.2. Цикл професійної підготовки			
ЦПП 1	Методологія та організація наукових досліджень	3,5	Екзамен
ЦПП 2	Післязбиральна доробка плодів, овочів і винограду	3,5	Залік
ЦПП 3	Сучасні технології садівництва і Виноградарства	7	Екзамен
ЦПП 4	Історія розвитку садівництва, овочівництва і виноградарства	3	Залік
ЦПП 5	Дослідна справа у садівництві, овочівництві і виноградарстві	3,5	Екзамен
ЦПП 6	Квітникарство відкритого і закритого ґрунту	4	Екзамен
ЦПП 7	Грибівництво	4	Залік
Загальний обсяг обов'язкових компонент 34,5 кредитів			
2. Вибіркові компоненти ОП			
2.1. Цикл загальної підготовки			
ВЦЗП 1	Правознавство / Персональні фінанси	3	Залік
2.2. Цикл професійної підготовки			
ВЦПП 1	Ягідництво / Горіхоплідні культури	3,5	Залік
ВЦПП 2	Органічне плодівництво і	3,5	Залік

	виноградарство / Органічне садівництво		
ВЦПП 3	Сучасні технології овочівництва відкритого і закритого ґрунту / Інтенсивні технології овочівництва відкритого і закритого ґрунту	5	Екзамен
ВЦПП 4	Програмування та прогнозування врожаю плодових, ягідних рослин і винограду / Комп'ютерні технології у садівництві, овочівництві і виноградарстві	3,5	Екзамен
ВЦПП 5	Прогресивні технології розсадництва у садівництві / Біотехнологія	3	Екзамен
ВЦПП 6	Малопоширені плодові і ягідні культури / Тропічні і субтропічні культури	4	Залік
Загальний обсяг вибіркового компонента 25,5 кредитів			
Науково-дослідна практика		4,5	Залік диф.
Переддипломна (Агрономічна) практика		6	Залік диф.
Виконання дипломної роботи магістра із захистом в ЕК		16,5	
Атестація (захист ДР в ЕК, екзамен)		3	
Загальний обсяг освітньої програми 90 кредитів			

2.2. Структурно-логічна схема ОП

Структурно-логічна схема магістерської програми підготовки за спеціальністю
203 – садівництво та виноградарство

3. Форма атестації здобувачів вищої освіти

Атестація випускників освітньої програми спеціальності 203 – садівництво та виноградарство проводиться у формі комплексного екзамену, захисту кваліфікаційної магістерської роботи та завершується видачею документу встановленого зразка про присудження йому ступеня магістра із присвоєнням кваліфікації Магістр із плодоовочівництва і виноградарства.

Атестація здійснюється відкрито і публічно.

4. Матриця відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми

	ЦЗП 1	ЦЗП 2	ЦПП 1	ЦПП 2	ЦПП 3	ЦПП 4	ЦПП 5	ЦПП 6	ЦПП 7	ВЦЗП 1	ВЦПП 1	ВЦПП 2	ВЦПП 3	ВЦПП 4	ВЦПП 5	ВЦПП 6
ЗК 1	+		+		+		+			+				+		
ЗК 2	+	+			+					+						
ЗК 3						+	+									
ЗК 4		+	+				+			+				+		
ЗК 5	+	+			+			+	+		+	+	+			
ЗК 6	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ЗК 7			+			+	+									
ЗК 8			+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ЗК 9	+		+			+	+							+		
ЗК 10			+				+									
ЗК 11	+				+	+		+	+	+	+	+	+		+	+
ЗК 12			+				+			+						
ФК 1	+		+		+		+							+		
ФК 2		+	+				+							+		
ФК 3	+		+			+	+			+						
ФК 4	+	+	+	+	+		+	+	+		+	+	+	+	+	+
ФК 5			+				+									
ФК 6			+		+									+		
ФК 7	+		+		+		+	+	+		+	+	+	+	+	+
ФК 8	+			+	+									+		
ФК 9	+							+	+		+	+	+		+	+

6. Перелік нормативних документів, на яких базується освітня програма

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII.
2. Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 08.07.2011 № 677-VI
3. Закон України «Про аквакультуру» від 18.09.2012 № 5293- VI (чинний з 01.07.2013)
4. Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України» від 16 травня 1995 року № 162/95-ВР
5. Закон України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» від 6 лютого 2003 р. № 486-IV
6. Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 8 липня 2011 р. № 3677
7. Водний кодекс України від 06.06.1995 № 213/95-ВР
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 «Про затвердження національної рамки кваліфікацій».
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.15 № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».
10. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2016р №600 «Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти».
11. Наказ Мінагрополітики №496 від 28.12.2015 «Про затвердження квот добування водних біоресурсів загальнодержавного значення у 2016 році».
12. Наказ Мінагрополітики №17 від 26.01.2016р «Про затвердження нормативно-правових актів, необхідних для здійснення спеціального використання водних біоресурсів».
13. Національний класифікатор України: Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010, чинний від 2012-01-01.

14. Національний класифікатор України: Класифікатор професій ДК 003:2010, чинний від 2010-11-01.
15. Области образования и профессиональной подготовки 2013 (МСКО-О 2013): Сопроводительное руководство к Международной стандартной классификации образования 2011. – Институт статистики ЮНЕСКО, 2014. – Режим доступа: <http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/isced-f-2013-fields-of-education-training-2014-rus.pdf>.
16. Національний освітній глосарій: вища освіта / авт.-уклад.: В. М. Захарченко та ін. ; за ред. В. Г. Кременя. – 2-ге вид., перероб. і доповн. – Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. – 100 с.
17. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова ; за ред. В. Г. Кременя. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.

Перелік рекомендованих джерел

1. ESG – http://ihed.org.ua/images/pdf/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf.
2. ISCED (МСКО) 2011 – <http://www.uis.unesco.org/education/documents/education/documents/isced-2011-en.pdf>.
3. ISCED-F (МСКО-Г) 2013 – <http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/isced-fields-of-education-training-2013.pdf>.
4. TUNING (для ознайомлення зі спеціальними (фаховими) компетентностями та прикладами стандартів. – Режим доступу: <http://www.unideusto.org/tuningeu>.
5. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. Національний глосарій 2014. – Режим доступу: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/glossariy_Visha_osvita_2014_tempus-

office.pdf.

7. Національна рамка кваліфікацій. – Режим доступу:
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.
8. Перелік галузей знань і спеціальностей. – Режим доступу:
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>.
9. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти : монографія / Ю. М. Рашкевич. – Львів : Вид-во «Львівська політехніка». – 2014. – 168 с.
10. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд, Національна академія педагогічних наук України, Інститут вищої освіти НАПН України, Національний Еразмус+офіс в Україні. – Режим доступу:
http://ihed.org.ua/images/biblioteka/Rozvitok_sisitemi_zabesp_yakosti_VO_UA_2015.pdf.
11. Розроблення освітніх програм: методичні рекомендації. – Режим доступу:
http://ihed.org.ua/images/biblioteka/rozroblennya_osv_program_2014_tempus-office.pdf.